

Д.П. ВОРОНЦОВ, О.М. ПІДГРЕБЕЛЬНА

Інститут екології Карпат НАН України,
вул. Козельницька, 4, 79026, м. Львів

**ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ВЕРХОВОГО БОЛОТА
“СЕЛИЩЕ” (СХІДНІ БЕСКИДИ)**

ключові слова: оліготрофне болото, НПП “Сколівські Beskidy”, охорона
key words: oligotrophic bog, NNP “Skolivs’ky Beskydy”, protection

**D. VORONTSOV, O. PIDGREBEL’NA,
ABOUT THE REASON OF PRESERVATION OF THE OLIGOTROPHIC
BOG “SELYSCHE” (EASTERN BESKIDIES)**

Institute of Ecology of the Carpathians N. A. S. of Ukraine
4 Kozelnitska str, Lviv, 79026, Ukraine

An oligotrophic cotton-grass-sphagnum bog was found out not far from the National Natural Park “Skolivs’ky Beskidy” (Ukrainian Carpathian, Lviv Region, Skole district). A brief description of the vegetation is given in the article. The bog like this is rare for the Natural Park, so the necessity of it’s including to the net of the Park protected objects is substantiated.

Мережа природоохоронних об’єктів Львівщини постійно удосконалюється й розширюється, підтвердженням чому є створення в 1999 році національного природного парку “Сколівські Beskidy”. Створення парку сприяло покращенню структури мережі природно-заповідного фонду, формуванню ланки великоплощинних об’єктів за рахунок об’єднання низки заказників і заповідних урочищ місцевого значення.

Національний природний парк “Сколівські Beskidy” – це переважно лісові масиви, і рослинність інших типів, зокрема сфагнових боліт, тут представлена лише фрагментарно. Тому включення до території парку окремих ділянок боліт сприяло б підвищенню його регіональної репрезентативності. З цих позицій значний науковий інтерес становить болото “Селище”, яке знаходиться біля межі національного природного парку “Сколівські Beskidy” поблизу села Завадка. У 2001 році нами проведено вивчення його рослинного покриву та стану збереженості.

Оліготрофне пухівково-сфагнове болото “Селище” розташоване на околиці с.Завадка Сколівського р-ну Львівської обл., біля 7-го виділу кв. 36 Завадківського л-ва НПП “Сколівські Beskidy”. За геоморфологічним районуванням П.М.Цися [10] ця територія знаходиться в межах Стрийсько-Сянської верховини. Для Українських Карпат подібні

болота відомі з Горган [1], Передкарпаття [2], Свидівця, північно-східних схилів Чорногори [5], з Вулканічного хребта [7, 9], Закарпатської низовини [4] та Стрийсько-Сянської верховини [8]. На рівнині оліготрофні болота поширені в межах Українського Полісся [3].

За характером рослинного покриву та особливостями генезису болото “Селище” належить до типових верхових боліт з добре вираженою в рельєфі піднятою центральною частиною. Болота такого типу є рідкісними для Львівщини, тому заслуговують на охорону й регулярне ботанічне обстеження з метою виявлення сукцесійних змін фітоценотичної структури.

Болото, площею близько 1,8 га, має овальну форму й простягається з південного сходу на північний захід. Центральна частина болотного масиву є дещо підвищеною відносно країв, що свідчить про накопичення тут значного шару торфу. Поверхня болота дрібнокупинчаста, помірно зволожена, без мочажин.

У рослинному покриві болота панують чагарнички, зокрема *Vaccinium uliginosum* L.¹, з проєктивним вкриттям до 70%, та сфагнові мохи. Висота чагарничкового ярусу – до 60 см; поміж ложиною росте *Eriophorum vaginatum* L., з проєктивним вкриттям до 30%, а як домішка (з проєктивним вкриттям місцями до 15%) трапляються такі види як *Vaccinium vitis-idaea* L., *Vaccinium myrtillus* L. та *Oxycoccus palustris* Pers. (за даними П.Т.Яценка, тут наявна *Andromeda polifolia* L., але нами її присутність на болоті не підтверджена). Разом з тим східна частина болота рідколісна, тут ростуть поодинокі особини *Picea abies* (L.) Karst. Під деревним ярусом зберігається панування *Vaccinium uliginosum* і сфагнових мохів. Поодинокі трапляються також *Betula pendula* Roth, *Calluna vulgaris* (L.) Hull, *Chamaenerion angustifolium* (L.) Scop., *Dryopteris carthusiana* (Vill.) H. P. Fuchs, *Frangula alnus* Mill., *Galeopsis bifida* Boenn., *Luzula campestris* (L.) DC., *Potentilla erecta* (L.) Raeusch., *Salix cinerea* L., *S. fragilis* L., *Sorbus aucuparia* L. Моховий ярус, загальне проєктивне вкриття якого до 85%, представлений сфагновими мохами (*Sphagnum nemoreum* Scop.², *S. plumulosum* Roell., *S. quinquefarium* (Braithw.) Warnst., *S. rubellum* Wils.) з участю *Aulacomnium palustre* (Hedw.) Schwaegr., *Polytrichum juniperinum* Hedw., *P. commune* Hedw., *P. formosum* Hedw., *Pohlia nutans* (Hedw.) Lindb., зрідка трапляється також *Climacium dendroides* (Hedw.) Web. et Mohr.

¹ Назви видів судинних рослин наведені за С.К.Черепановим [11].

² Назви видів мохоподібних наведені за Д.К.Зеровим, Л.Я.Партикою [6].

На підставі даних про видовий склад болотного угруповання, ми зараховуємо його до асоціації *Sphagnetum magellanici* (Malc. 1929) Kastner et Flossner 1933 (клас *Oxycocco-Sphagnetea* Br.-Bl. et Tx. 1943, порядок *Sphagnetalia magellanici* (Pawl. 1928) Moore (1964) 1968, союз *Sphagnion magellanici* Kastner et Flossner 1933 em. Dierss. 1975) [12]. Східну частину болота ми розглядаємо як суцесійний варіант цієї асоціації.

Болото “Селище” на сьогодні перебуває на стадії заростання смерекою, відображаючи типові суцесійні зміни рослинного покриву боліт. Тут чітко проявляється процес сільватизації трав’яних болотних угруповань, заростання відкритих боліт лісом, зокрема смерекою. Слід зазначити, що на болоті росте аборигенна смерека європейська з гостролускатыми шишками. Це свідчить про природний хід заселення болота деревною породою, природну зміну болота лісом. Як бачимо, описане болото є цікавим природним об’єктом, що відображає різноманітність рослинного покриву Львівщини й заслуговує на охорону. Проте стан збереження болота не є задовільним. Сільська адміністрація не в стані забезпечити збереженість рослинного покриву болота “Селище”. Ураховуючи те, що болото безпосередньо прилягає до території національного природного парку “Сколівські Бескиди”, природоохоронна мережа якого перебуває в процесі становлення, вважаємо за доцільне приєднати його до парку, розширивши таким чином межі парку й забезпечивши належну охорону рослинного покриву болота. Подібні оліготрофні болотні угруповання для території парку не відомі, тому приєднання оліготрофного болота до НПП підвищить рівень його репрезентативності в межах Східних Бескидів. Встановлення на цій території охоронного режиму є тим більш актуальним, що болото зазнає майже щорічного випалювання, яке негативно впливає на його рослинний покрив. Режим часткового використання болота для випасу доцільно залишити без змін.

Матеріали досліджень передані до Державного управління Мінекоресурсів у Львівській області для надання цій території статусу заказника місцевого значення “Завадка” в межах НПП¹.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієнко Т.Л. Болота Горган // Укр. ботан. журн. – 1968. – 25, № 3. – С. 67-72.
2. Андрієнко Т.Л. Оліготрофні болота Передкарпаття // Укр. ботан. журн. – 1970. – 27, № 2. – С. 209-215.

¹ Над підготовкою матеріалів досліджень болота “Селище” для передавання їх у Держуправління Мінекоресурсів у Львівській обл. працював П.Т.Яценко.

3. **Андрієнко Т.Л., Прядко О.І., Попович С.Ю.** Рідкісні угруповання оліготрофних боліт України // Укр. ботан. журн. – 1987. – 44, №2. – С. 60-64.
4. **Брадїс Є.М., Андрієнко Т.Л., Лихобабїна Є.П.** Оліготрофні болота Закарпатської області // Укр. ботан. журн. – 1969. – 26, № 1. – С. 29-35.
5. **Брадїс Є.М., Бачурїна Г.Ф.** Рослинність УРСР. Болота УРСР. – Київ: Наук. думка, 1969. – С. 128-134.
6. **Зеров Д.К., Партика Л.Я.** Мохоподібні Українських Карпат. – Київ: Наук. думка, 1975. – 231 с.
7. **Комендар В.І., Фодор С.С.** Вересово-сфагнове болото в Закарпатській області УРСР//Укр. ботан. журн. – 1960. – 17, № 3. – С. 79-81.
8. **Підгребельна О.М.** Знахідка оліготрофного болота на території Стрийсько-Сянської верховини (Українські Карпати) // Наукові основи збереження біотичної різноманітності / Тематичний зб-к Ін-ту екології Карпат НАН України. – Вип. 3. – Львів: Ліга-Прес, 2001. – С. 46-50.
9. **Попов М.Г.** Очерк растительности и флоры Карпат. – М.: Бюл. Моск. о-ва испытателей природы, новая серия, отд. ботан. – 1949. – 13, № 5. – 303 с.
10. **Цись П.М.** Геоморфологія УРСР. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1962. – 224 с.
11. **Черепанов С.К.** Сосудистые растения России и сопредельных государств. – Санкт-Петербург: Мир и семья, 1995. – 992 с.
12. **Matuszkiewicz W.** Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1981. – 297 s.